

Μεσόγειος, καταφύγιο ζωής

© Greenpeace/ Grace

GREENPEACE

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ

1. Η ΖΩΗ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ ΑΠΕΙΛΕΙΤΑΙ	3
▪ Υπεραλίευση	3
▪ Παράνομη και ανεξέλεγκτη αλιεία.....	3
<i>Αφρόδιχτα – Τα τείχη του θανάτου</i>	3
<i>Ερυθρός τόνος – Μία καταστροφική συνταγή</i>	4
▪ Ρύπανση	5
2. ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ – ΑΝΑΣΑ ΖΩΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΘΑΛΑΣΣΕΣ	6
<i>Ορισμός</i>	6
<i>Μέγεθος θαλάσσιων καταφυγίων –ανοιχτές θάλασσες και παράκτια ζώνη</i>	7
<i>Ποσοστό προστασίας της θάλασσας</i>	8
<i>Οφέλη</i>	8
<i>Αλιεία</i>	9
<i>Πρόσθετα οφέλη</i>	10
3. Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΗΣ GREENPEACE.....	12
<i>Προτεινόμενα Θαλάσσια Καταφύγια</i>	12
3.1. Η θάλασσα του Αλμποράν (Alboran Sea).....	12
3.2 (& 3.6). Υποθαλάσσια όρη (Seamounts).....	13
3.3. Βαlearίδες Νήσοι (Balearic Islands).....	13
3.4. Ο Κόλπος της Λιόν (Gulf of Lions)	13
3.5. Στενά της Αλγερίας (Algerian stretch)	13
3.7. Στενά της Καρθαγένης (Carthagian stretch).....	13
3.8. Θάλασσα της Λιγουρίας (Ligurian Sea).....	13
3.9. Κεντρική Θάλασσα της Τυρρηνίας (Central Tyrrhenian Sea)	14
3.10/11. Στενά της Μεσσήνας - βόρεια και νότια (Messina Strait)	14
3.12. Το Κανάλι της Σικελίας (Sicilian Channel).....	14
3.13. Υφαλοκρηπίδα της Μάλτας (Maltese slope).....	14
3.14. Η υποθαλάσσια κορυφογραμμή της Μεδίνας (Medina Ridge).....	14
3.15. Ο κόλπος της Σύρτης (Gulf of Sirte).....	14
3.16. Λιβικό Μέτωπο (Libyan head)	15
3.17. Άνω Αδριατική (Upper Adriatic)	15
3.18. Τάφος Πόμο/ Τζαμπούκα (Pomo/Jabuca Trench).....	15
3.19. Το κανάλι του Οτράντο (Otranto channel).....	15
3.20. Ελληνική Τάφος (Hellenic trench)	15
3.21. Ηφαίστειο λάσπης «Olimpi»	15
3.22. Σαρωνικός Κόλπος (Saronikos Gulf)	15
3.23. Σποράδες (Sporades Islands).....	16
3.24. Θρακικό Πέλαγος (Thrakiko Pelagos)	16
3.25. Λήμνος - Gokceada (Limnos – Gökçeada)	16
3.26. Από την Κρήτη στην Τουρκία (Crete to Turkey).....	16
3.27. Κεντρική Λεβαντίνη (Central Levantine Sea).....	16
3.28. Τα όρη του Αναξίμανδρου (Anaximander Mountains).....	16
3.29. Κύπρος (Cypriot Channel)	16
3.30. Το Υποθαλάσσιο βουνό του Ερατοσθένη (Eratosthenes Seamount)	16
3.31. Η ακτή της Φοινίκης (Phoenician coast)	17
3.32. Το Δέλτα του Νείλου (The Nile fan).....	17
4. ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ.....	18
5. ΑΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΣΟΥΜΕ ΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ ΜΑΣ.....	20

Εισαγωγή: Θαλάσσια Καταφύγια για τη Μεσόγειο

Στην έκθεση αυτή παρουσιάζεται η πρόταση της Greenpeace για τη δημιουργία ενός δικτύου θαλάσσιων καταφυγίων στη Μεσόγειο ως ένα απαραίτητο βήμα για την προστασία της θαλάσσιας ζωής, των οικοσυστημάτων αλλά και των εκατομμυρίων ανθρώπων που εξαρτώνται από αυτήν.

Η Μεσόγειος έχει τόσα ονόματα όσοι είναι και οι πολιτισμοί που ανέτειλαν και έδωσαν στα παράλιά της. Τα νερά της ήταν από την αρχαιότητα σταυροδρόμι πολιτισμού και εμπορίου και πολλοί λαοί στήριξαν και στηρίζουν την επιβίωσή τους πάνω της. Αποτελεί ταυτόχρονα ένα μοναδικά πλούσιο και ποικιλόμορφο περιβάλλον. Καλύπτει μονάχα το 0,7%¹ της επιφάνειας της θάλασσας, φιλοξενεί όμως το 8-9% της θαλάσσιας βιοποικιλότητας του πλανήτη².

Πριν από πολλές δεκαετίες, όταν η πίεση που προκαλούσε ο άνθρωπος στη φύση ήταν μικρότερη και η αλιεία χαρακτηριζόταν από παραδοσιακές μεθόδους, υπήρχαν στη θάλασσα περιοχές ανέγγιχτες, φυσικοί παράδεισοι που έσφουζαν από ζωή και τροφοδοτούσαν σε μεγάλο βαθμό το σύνολο της Μεσογείου. Η ραγδαία όμως ανάπτυξη στην περιοχή και οι εξελίξεις στο τομέα της αλιείας, έχουν κάνει δυνατή την πρόσβαση του ανθρώπου και στα πιο απομακρυσμένα και δύσκολα σημεία των ακτών και της ανοικτής θάλασσας. Τα φυσικά καταφύγια όπου άνθιζε η ζωή της Μεσογείου έχουν εκλείψει, ενώ η αυξημένη και ανεξέλεγκτη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων έχει οδηγήσει σε σημαντική υποβάθμιση της θάλασσας.

Ξεκινάμε τη μεγάλη-και φιλόδοξη- αυτή προσπάθεια, έχοντας ως όραμα αυτό που θα έπρεπε να είναι αυτονόητο: μια θάλασσα γεμάτη ζωή. Ελπίζουμε η πρόταση αυτή να αποτελέσει έμπνευση και βάση για συνεργασία ανάμεσα στους τοπικούς φορείς, τους αλιείς, τους πολίτες και τις κυβερνήσεις, τα πολιτικά κόμματα, την επιστημονική κοινότητα και τις περιβαλλοντικές οργανώσεις, ώστε μαζί να κάνουμε το όραμα πραγματικότητα.

© Greenpeace/Newman

1. Η ζωή της Μεσογείου απειλείται

▪ Υπεραλιεύση

Σε παγκόσμιο επίπεδο, η υπεραλιεύση θεωρείται ίσως η μεγαλύτερη απειλή που αντιμετωπίζουν οι θάλασσες. Δυστυχώς, η Μεσόγειος και η χώρα μας³ δεν αποτελούν εξαίρεση⁴. Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος (ΕΕΑ), δεν υπάρχουν αξιόπιστες εκτιμήσεις για το 80% περίπου του συνόλου των ιχθυοαποθεμάτων. Αυτό που προκαλεί μεγάλη ανησυχία είναι ότι στις περιπτώσεις όπου υπάρχει εκτίμηση, το 60% των εμπορικών ψαριών αλιεύεται πέρα από τα ασφαλή όρια για την επιβίωσή τους. Παλαιότερα στοιχεία της ΕΕΑ έδειξαν πως ποσοστό μεταξύ του 65% και 79% των ψαριών στη Μεσόγειο κινδυνεύει από την υπεραλιεύση⁵.

▪ Παράνομη και ανεξέλεγκτη αλιεία

Η παράνομη και ανεξέλεγκτη αλιεία (illegal, unregulated and unreported fisheries - IUU) αποτελεί σοβαρότατο πρόβλημα, το οποίο οφείλεται τόσο στην απουσία αποτελεσματικών συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου, όσο και στην αυξανόμενη πίεση της αγοράς πάνω στα ήδη μειωμένα αποθέματα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η ανεξέλεγκτη αλιεία του ερυθρού τόνου αλλά και η εκτεταμένη χρήση παρασυρόμενων αφρόδιχτων, η οποία συνεχίζεται παρά την απαγόρευσή τους στη Μεσόγειο.

Αφρόδιχτα - Τα τείχη του θανάτου

Τα αφρόδιχτα, ή αλλιώς τα τείχη του θανάτου, συνεχίζουν να απειλούν το περιβάλλον της Μεσογείου. Η πολυετής δράση της Greenpeace συνέβαλε στην απαγόρευση των αφρόδιχτων από την Ε.Ε το 2002⁶, όμως παρά τα εκατοντάδες χιλιάδες ευρώ που έχουν δαπανηθεί σε προγράμματα απόσυρσής τους, συνεχίζουν να τα χρησιμοποιούν στην Ιταλία και τη Γαλλία⁷. Μάλιστα, σε πολλές περιπτώσεις, τα δίχτυα πουλήθηκαν σε ψαράδες εκτός της Ε.Ε με αποτέλεσμα να έχει εξαπλωθεί η χρήση τους σε χώρες όπως το Μαρόκο και η Τουρκία⁸. Τα αφρόδιχτα, συχνά μήκους 10-12 χιλιομέτρων, προκαλούν

τον θάνατο σε μια σειρά θαλάσσιων ειδών όπως φάλαινες, δελφίνια, φώκιες, χελώνες και θαλασσοπούλια.

Ερυθρός τόνος - Μία καταστροφική συνταγή

Η πειρατική αλιεία αλλά και η αλιεία ψαριών για την τροφοδότηση των μονάδων πάχυνσης τόνου έχουν συμβάλει αποφασιστικά στην εξάντληση του αποθέματος. Το 1999 η Greenpeace δημοσίευσε μία έκθεση με την οποία αποκάλυψε πως η ποσότητα των ενήλικων ατόμων του ερυθρού τόνου έχει μειωθεί κατά 80% τα τελευταία 20 χρόνια⁹.

Στο κυνήγι του τόνου, βιομηχανικά αλιευτικά σκάφη που κάνουν χρήση κυκλωτικών δικτύων, σαρώνουν τη Μεσόγειο με τη βοήθεια ενός στόλου αεροσκαφών και ελικοπτέρων. Με αυτό τον τρόπο κατορθώνουν να εντοπίσουν τα κοπάδια των τόνων, παρά τους μειωμένους αριθμούς τους. Τα ψάρια παγιδεύονται και μεταφέρονται προς τις μονάδες πάχυνσης μέσα σε κλουβιά. Εκεί τους χορηγείται συστηματικά τροφή με στόχο να αυξηθεί το βάρος τους και να πουληθούν έναντι αστρονομικών ποσών στην Ιαπωνική αγορά. Μονάδες πάχυνσης υπάρχουν σε όλο το μήκος της μεσογειακής ακτής. Στην Ελλάδα λειτουργεί μια μονάδα πάχυνσης στις Εχινάδες στο νομό Κεφαλονιάς-Ιθάκης. Το ξέφρενο αυτό κυνήγι έχει οδηγήσει στη παγίδευση όλο και περισσότερων νεαρών τόνων που δεν έχουν προλάβει ακόμα να ενηλικιωθούν¹⁰.

▪ Ρύπανση

Η Μεσόγειος υποφέρει από τη ρύπανση που προκαλούν τα βιομηχανικά και αστικά απόβλητα και οι γεωργικές απορροές¹¹. Ο μικρός ρυθμός ανακύκλωσης των νερών της Μεσογείου (ας μη ξεχνάμε ότι πρόκειται για μια "κλειστή" θάλασσα) την κάνει ιδιαίτερα ευάλωτη στη συσσώρευση των ρυπογόνων ουσιών. Εκτός από τις εμφανείς παράκτιες πηγές ρύπανσης, οι ρυπογόνες ουσίες μεταφέρονται και από την ενδοχώρα, μέσα από ποτάμια που χύνονται στη Μεσόγειο.

Κάθε λεπτό της ώρας ταξιδεύουν στη Μεσόγειο 2.000 πλοία. Από αυτά 200-300 είναι τάνκερ που μεταφέρουν πετρέλαιο και παράγωγα προϊόντα πετρελαίου. Σύμφωνα με το Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (UNEP) το 2002, υπολογίζεται πως τα τελευταία 15 χρόνια διέρρευσαν στη Μεσόγειο περίπου 55,000 τόνοι πετρελαίου εξαιτίας ατυχημάτων¹².

Τέλος, οι απορρίψεις χημικών και κατάλοιπων πετρελαίου από τα πλοία από το ξέπλυμα αντλιών και δεξαμενών, γνωστή και ως "λειτουργική ρύπανση", αποτελεί ακόμα ένα σημαντικό παράγοντα της θαλάσσιας ρύπανσης. Σύμφωνα με την UNEP, υπολογίζεται ότι κάθε χρόνο καταλήγουν με αυτόν τον τρόπο περίπου 250,000 τόνοι πετρελαίου στη θάλασσα της Μεσογείου.

2. Θαλάσσια Καταφύγια - ανάσα ζωής για τις θάλασσες

Η εκστρατεία της Greenpeace έχει στόχο την προστασία των ωκεανών του πλανήτη μέσα από τη δημιουργία ενός παγκόσμιου δικτύου θαλάσσιων καταφυγίων το οποίο θα καλύπτει το 40% της έκτασής τους.

© Greenpeace/Aslund

Στην περιοχή της Μεσογείου αυτό συνεπάγεται τη δημιουργία ενός αντιπροσωπευτικού δικτύου θαλάσσιων καταφυγίων, το οποίο θα περιλαμβάνει περιοχές μεγάλης έκτασης στις ανοιχτές θάλασσες και ένα μωσαϊκό από μικρότερες στην παράκτια ζώνη. Τα θαλάσσια καταφύγια είναι απαραίτητα για να σταματήσει αλλά και να αντιστραφεί η μείωση της πλούσιας βιοποικιλότητας της περιοχής της Μεσογείου, ενώ υπάρχουν αποδείξεις ότι θα επιφέρει σημαντικά οφέλη και στα αλιεύματα. Το δίκτυο των καταφυγίων θα πρέπει να συνδυάζεται με σωστά

διαχειριζόμενες και βιώσιμες θάλασσες στις υπόλοιπες περιοχές.

Ορισμός

Τα θαλάσσια καταφύγια είναι ένα είδος θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών που προσφέρουν το μεγαλύτερο επίπεδο ασφάλειας για το θαλάσσιο περιβάλλον. Η Greenpeace υιοθέτησε τον παρακάτω ορισμό για τα θαλάσσια καταφύγια :

Τα θαλάσσια καταφύγια είναι περιοχές όπου αποκλείεται κάθε χρήση που αφαιρεί κάτι από την θάλασσα, όπως είναι η αλιεία και η εξόρυξη, καθώς και κάθε δραστηριότητα η οποία απορρίπτει οτιδήποτε σε αυτή. Μέσα σε αυτά είναι δυνατό να υπάρχουν εσωτερικές ζώνες όπου δεν θα επιτρέπεται καμία ανθρώπινη δραστηριότητα, για παράδειγμα, περιοχές που θα λειτουργούν ως περιοχές επιστημονικής έρευνας ή ως περιοχές που περιλαμβάνουν ιδιαίτερος ευαίσθητους οικοτόπους ή είδη¹.

Σε κάποιες περιοχές εντός της εσωτερικής ζώνης μπορεί να επιτρέπεται η χαμηλής έντασης, μη-καταστροφική αλιευτική δραστηριότητα, με την προϋπόθεση ότι αυτή θα είναι βιώσιμη, εντός των οικολογικών ορίων, και θα είναι προϊόν απόφασης στην οποία θα έχουν πλήρη συμμετοχή οι εμπλεκόμενες τοπικές κοινωνίες².

¹ Στη Μεσόγειο, οι εσωτερικές αυτές ζώνες είναι πιθανό να περικλείουν Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές Μεσογειακού Ενδιαφέροντος (SPAMI) σύμφωνα με τη Συνθήκη της Βαρκελώνης, ενώ εντός των Ευρωπαϊκών υδάτων, περιοχές του δικτύου Natura 2000, όπως είναι οι περιοχές υπό την Οδηγία για τους Οικότοπους και την Οδηγία για τα Πτηνά.

² Στη Μεσόγειο αυτό έχει εφαρμογή στις περιοχές εντός των 12 ή 6 ναυτικών μιλίων, ωστόσο, στο σχεδιασμό των θαλάσσιων καταφυγίων θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα βιολογικά όρια αντί των πολιτικών - για παράδειγμα, ένα καταφύγιο που επεκτείνεται στο εξωτερικό άκρο της ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας περικλείει συνήθως ένα ευρύτερο φάσμα επιπέδων βάθους και οικοτόπων σε σχέση με εκείνο που τελειώνει στα 12 ν.μ.

Προκειμένου να προστατευτεί ολόκληρο το φάσμα της θαλάσσιας βιοποικιλότητας, είναι απαραίτητο στο δίκτυο των θαλάσσιων καταφυγίων να περιλαμβάνονται όλοι οι σημαντικοί οικοτόποι. Οι επιστήμονες έχουν προσδιορίσει ορισμένα χρήσιμα κριτήρια που βοηθούν στον ορισμό των περιοχών του θαλάσσιου περιβάλλοντος με τη μεγαλύτερη προτεραιότητα οι οποίες θα πρέπει να προστατευτούν ώστε να επιτευχθεί το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα^{13 14}. Τα κριτήρια αυτά είναι τα παρακάτω :

- Περιοχές που περιλαμβάνουν πολύτιμους οικοτόπους, π.χ. υποθαλάσσια όρη
- Περιοχές όπου τα είδη περνούν σημαντικές φάσεις της ζωής τους, π.χ. τόποι αναπαραγωγής, περιοχές ανάπτυξης
- Περιοχές που συντηρούν είδη υπό εξαφάνιση ή υπό έντονη εκμετάλλευση
- Περιοχές που προσφέρουν σημαντικά οικολογικά οφέλη

Μέγεθος θαλάσσιων καταφυγίων – ανοιχτές θάλασσες και παράκτια ζώνη

Τα θαλάσσια καταφύγια θα πρέπει να μεγαλώνουν σε μέγεθος καθώς κινούμαστε από την παράκτια ζώνη προς τα ανοιχτά. Αυτό θα πρέπει να συμβαίνει κυρίως γιατί τα μικρότερα μεγέθους καταφύγια θα ήταν δύσκολο να προσδιοριστούν στις ανοιχτές θάλασσες, ενώ θα ήταν δυσκολότερο για τους αλιείς να συμμορφωθούν με αυτά με αποτέλεσμα ο έλεγχος των καταφυγίων να γίνεται ιδιαίτερα δυσχερής¹⁵. Επίσης, τα θαλάσσια είδη που ζουν στα ανοιχτά έχουν συνήθως ανάγκη μεγαλύτερες θαλάσσιες εκτάσεις, χρειάζονται επομένως μεγαλύτερα καταφύγια¹⁶.

Είναι επίσης πολύ σημαντικό το δίκτυο των παράκτιων θαλάσσιων καταφυγίων να καθοριστεί σε συνεργασία με τις τοπικές κοινότητες. Έτσι, θα εξασφαλιστεί η προστασία των χαρακτηριστικών της παράκτιας ζώνης, ενώ θα διατηρηθεί η ίση πρόσβαση στους αλιευτικούς πόρους¹⁷. Τα οφέλη που προκύπτουν από τα θαλάσσια καταφύγια στην εκπαίδευση, την έρευνα, την αναψυχή και στον τουρισμό, θα μοιραστούν ανάμεσα στις παράκτιες κοινότητες.

© Greenpeace/ Μεντόγιαννης

Η σωστή διαχείριση των καταφυγίων και η τήρηση των κανόνων είναι πολύ σημαντικά για την επιτυχία τους. Το 1995, στην Ερυθρά Θάλασσα της Αιγύπτου, δημιουργήθηκαν θαλάσσια καταφύγια, τα οποία είχαν ως αποτέλεσμα να αυξηθούν κατά 60% οι ψαριές ενός τύπου αλιείας περιμετρικά των καταφυγίων μετά από μόλις πέντε χρόνια προστασίας¹⁸. Είναι λοιπόν σημαντικό οι παράκτιες κοινότητες να γίνουν ένας δυνατός σύμμαχος για την προστασία της θάλασσάς τους.

Ποσοστό προστασίας της θάλασσας

Δύο κορυφαίοι επιστήμονες, ειδικοί στις πλήρως προστατευόμενες θαλάσσιες περιοχές, οι Callum Roberts και Julie Hawkins, του βρετανικού πανεπιστημίου York, έχουν καταλήξει στην σπουδαιότητα της προστασίας περιοχών μεγάλης έκτασης, με τα μεγαλύτερα οφέλη συνήθως να εμφανίζονται όταν τα καταφύγια φτάνουν στο 20-50% της έκτασης της θάλασσας¹⁹.

Κι ενώ τα περισσότερα θαλάσσια καταφύγια είναι μικρά σε μέγεθος, κάποια κράτη έχουν αρχίσει να προγραμματίζουν τη δημιουργία μεγαλύτερων καταφυγίων. Πρόσφατες μελέτες έχουν δείξει πως χρειάζεται να τεθεί υπό πλήρη προστασία περισσότερο από το 35% μιας θαλάσσιας περιοχής, αν θέλουμε να αποφύγουμε την υπεραλιείωση ειδών όπως είναι τα ψάρια των υφάλων²⁰. Το 2004 η Αυστραλία καθιέρωσε το 34% του Θαλάσσιου Προστατευόμενου Πάρκου του Μεγάλου Κοραλλιογενούς Υφάλου ως πλήρως προστατευόμενη περιοχή.

Οφέλη

Τα θαλάσσια καταφύγια είναι πάνω απ' όλα ένα μέσο διατήρησης και προστασίας, και παρά τα πρόσθετα οφέλη που προσφέρουν στα ιχθυαποθέματα, στον τουρισμό και τις άλλες χρήσεις της θάλασσας, οι θετικές επιπτώσεις που έχουν για τη προστασία του περιβάλλοντος είναι από μόνες τους αρκετά σημαντικές για να τεκμηριώσουν την ανάγκη δημιουργίας ενός διεθνούς δικτύου. Για τη στεριά, θα ήταν αδιανόητο να χρησιμοποιηθεί μία ολόκληρη περιοχή για αστική ανάπτυξη, βιομηχανία και γεωργικές καλλιέργειες χωρίς να υπάρξει πρόνοια για τα άγρια είδη και να διασφαλιστεί η διατήρηση της φυσικής τους κατοικίας.

Η δημιουργία θαλάσσιων καταφυγίων έχει αποδειχτεί πως οδηγεί σε μακροπρόθεσμη και συχνά ραγδαία αύξηση της αφθονίας, της ποικιλίας και της παραγωγικότητας των θαλάσσιων οργανισμών²¹. Ενώ τα οφέλη της προστασίας είναι πιο εμφανή στα είδη που μένουν τον περισσότερο χρόνο ή συνεχώς εντός του καταφυγίου, τα καταφύγια μπορούν επίσης να προστατέψουν και μεταναστευτικά είδη αν προστατεύονται όπου είναι πιο ευάλωτα, όπως είναι οι περιοχές όπου αναπαράγονται και τρέφονται²².

Αλιεία

Η αλιεία εξ' ορισμού απαγορεύεται στα θαλάσσια καταφύγια, αλλά η καθιέρωση ενός δικτύου καταφυγίων μπορεί να ευνοήσει τα αλιεύματα με πολλούς τρόπους. Στα καταφύγια οι πληθυσμοί που βρίσκονται σε καθεστώς εκμετάλλευσης καταφέρνουν να αποκατασταθούν και οι οικοτόποι που είχαν αλλάξει εξαιτίας της αλιείας να αναδημιουργηθούν. Επιπλέον, ενισχύεται συνεχώς ο όγκος των αποδεικτικών στοιχείων, σύμφωνα με τα οποία, η δημιουργία ενός δικτύου καταφυγίων μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση της απόδοσης της αλιείας στον περιβάλλοντα χώρο^{23 24}. Αυτό μπορεί να συμβαίνει είτε γιατί τα ενήλικα και νεαρά άτομα συνηθίζουν να υπερβαίνουν τα σύνορα των καταφυγίων είτε γιατί οι νεοσοοί ή τα αυγά παρασύρονται και σε περιοχές όπου επιτρέπεται η αλιεία.

Μια σύγκριση των πληθυσμών των ψαριών μέσα και έξω από τις θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές στην Κορσική και τη Σαρδηνία δείχνει τη σημασία που έχει η σωστή διαχείριση των καταφυγίων. Στην περιοχή της Κορσικής, η μέση βιομάζα των εμπορικών ειδών ήταν περίπου 2,3 φορές υψηλότερη μέσα σε διάστημα τεσσάρων χρόνων, 4 φορές σε δέκα χρόνια και 6 φορές υψηλότερη σε περίπου είκοσι χρόνια. Ιδιαίτερα σε είδη όπως η σφυρίδα και ο συκιός τα αποτελέσματα είναι πολύ υψηλότερα: η βιομάζα του συκιού ήταν 70 φορές υψηλότερη μετά από 20 χρόνια προστασίας. Στο καταφύγιο της Σαρδηνίας όμως, η αύξηση στη βιομάζα των ψαριών ήταν μόνο 0,2 φορές ύστερα από περισσότερο από 10 χρόνια προστασίας. Η έρευνα απέδωσε τη διαφορά αυτή στο ανεξέλεγκτο παράνομο ψάρεμα²⁵.

© Greenpeace/Newman

Τα καταφύγια μπορούν να συμβάλλουν σε περισσότερο προβλέψιμες ποσότητες αλιευμάτων ετησίως, προσφέροντας έτσι μεγαλύτερη σταθερότητα στην αλιεία.

Λειτουργούν, επίσης, ως παράγοντας ασφάλειας ενάντια στην αστάθεια και την έντονη διακύμανση που παρουσιάζουν στις μέρες μας τα αποθέματα των ψαριών.

Πρόσθετα οφέλη

Η παρακολούθηση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων που βρίσκονται υπό πλήρη προστασία παρουσιάζει μεγάλο εκπαιδευτικό ενδιαφέρον. Από τα σχολεία και τα πανεπιστήμια μέχρι τα ερευνητικά ιδρύματα, τα θαλάσσια καταφύγια αποτελούν τόπο έρευνας και ανακαλύψεων. Μέχρι στιγμής, ελάχιστες είναι οι παράκτιες κοινότητες στη Μεσόγειο που έχουν πρόσβαση σε μία τέτοια πηγή πλούτου.

Τα θαλάσσια καταφύγια αποτελούν έναν οικότοπο, ελεύθερο από οποιαδήποτε ενόχληση, που προσφέρει πολύτιμες πληροφορίες για την επιστημονική έρευνα. Η αποτίμηση της περιβαλλοντικής μεταβολής που παρατηρείται κατά τη διάρκεια της αποκατάστασης κατεστραμμένων οικοσυστημάτων είναι απαραίτητη για την καλύτερη κατανόηση της πολυπλοκότητας της θαλάσσιας ζωής. Τα θαλάσσια καταφύγια παρέχουν μία μοναδική πηγή μακροχρόνιων πληροφοριών και προσφέρουν στους ερευνητές τη δυνατότητα να παρακολουθούν την εξέλιξη των ειδών και των οικοτόπων τους. Τα επιστημονικά δεδομένα που γεννούν τα θαλάσσια καταφύγια είναι σημαντικό να αποτελέσουν τη βάση για κάθε μελλοντική στρατηγική διαχείρισης της θάλασσας.

Σε άλλο επίπεδο, δραστηριότητες όπως η κατάδυση, η υποθαλάσσια φωτογράφιση και η παρατήρηση των φαλαινών μπορούν όλες να ωφεληθούν από μία θαλάσσια ζωή γεμάτη ποικιλία και αφθονία. Οι δραστηριότητες αυτές μπορούν να δώσουν ευκαιρίες εναλλακτικών πηγών εσόδων στις παράκτιες κοινότητες χωρίς να επιβαρύνουν το θαλάσσιο περιβάλλον. Επίσης, η αύξηση των ιχθυοπληθυσμών μπορεί να αποτελέσει κάρδιο οικονομικό πλεονέκτημα ^{26 27 28}.

Ο τουρισμός είναι η πιο προσοδοφόρα οικονομική δραστηριότητα στο Θαλάσσιο Προστατευόμενο Πάρκο του Μεγάλου Κοραλλιογενούς Υφάλου στην Αυστραλία. Το πάρκο είναι χωρισμένο σε μία σειρά από ζώνες προστασίας. Τα έσοδα από τον τουρισμό για το 1999 ήταν 4.269 εκατ. δολάρια Αυστραλίας, ποσό που ξεπερνά κατά πολύ τα ακαθάριστα έσοδα από ερασιτεχνική (AU\$240 εκατ.) και επαγγελματική αλιεία (AU\$119 εκατ.)²⁹. Ένα ακόμη παράδειγμα είναι η προστατευόμενη περιοχή του νησιού «Αρο» στις Φιλιππίνες. Εδώ, υπολογίζεται πως η αρχική επένδυση των \$75.000 για τη δημιουργία των καταφυγίων αποφέρει σήμερα ένα ετήσιο εισόδημα μεταξύ \$31.900 και \$113.000, εάν λάβουμε υπόψη την υψηλή αποδοτικότητα της αλιείας πέραν του θαλάσσιου καταφύγιου καθώς και άλλα εισοδήματα που προκύπτουν, όπως είναι ο καταδυτικός τουρισμός³⁰.

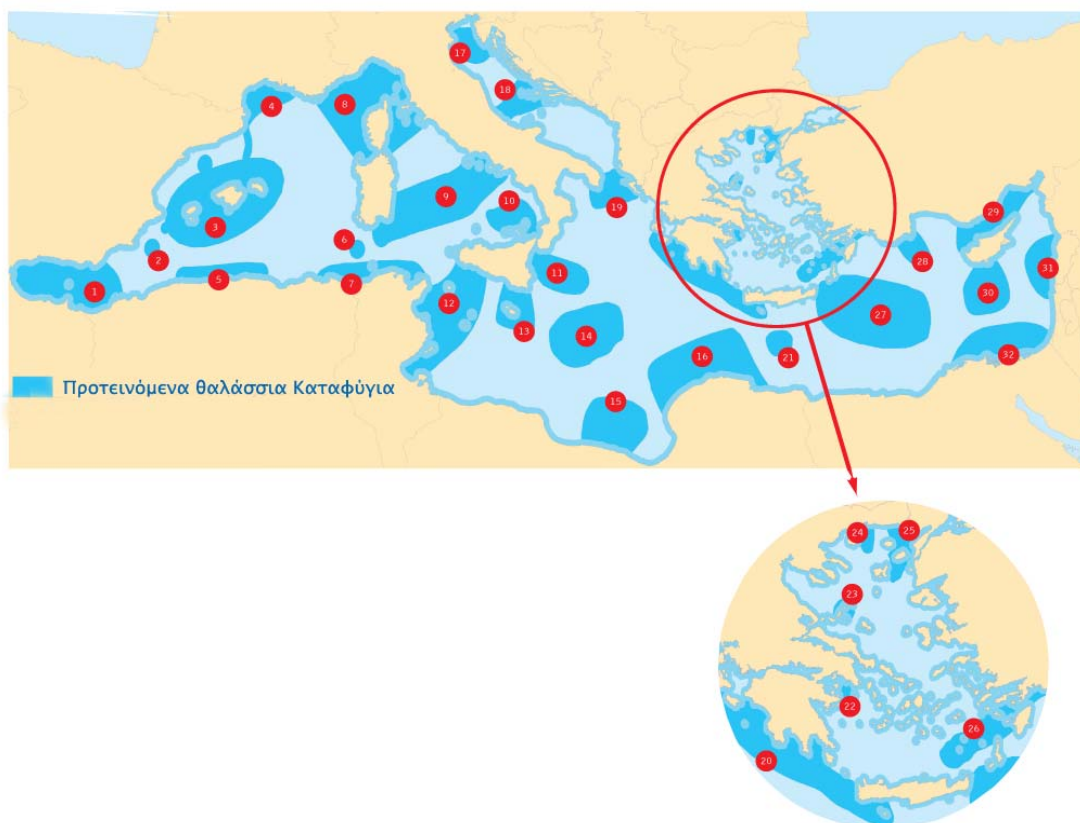
3. Η πρόταση της Greenpeace

Η Greenpeace συγκέντρωσε πληροφορίες για τον πλούτο αλλά και τις απειλές της Μεσογείου και τις υπάρχουσες και προτεινόμενες προστατευόμενες περιοχές στη θάλασσα. Τα δεδομένα αυτά χρησιμοποιήθηκαν για το σχεδιασμό μιας πρότασης για τη μορφή που μπορεί να πάρει το δίκτυο θαλάσσιων καταφυγίων στη Μεσόγειο.

Η πρόταση αυτή περιλαμβάνει αντιπροσωπευτικούς οικοτόπους της Μεσογείου αλλά και σημαντικές περιοχές αναπαραγωγής και ανάπτυξης πολλών ειδών, που είναι απαραίτητα για τη σωστή λειτουργία του οικοσυστήματος. Η Greenpeace αναγνωρίζει τη σπουδαιότητα της επιπλέον επεξεργασίας και της συμμετοχής όλων των ενδιαφερομένων, και κυρίως των παράκτιων κοινοτήτων, στην διαδικασία του σχεδιασμού ενός δικτύου θαλάσσιων καταφυγίων στη Μεσόγειο.

Προτεινόμενα Θαλάσσια Καταφύγια

Η εικόνα παρουσιάζει ένα προτεινόμενο δίκτυο θαλάσσιων καταφυγίων στα διεθνή ύδατα που ικανοποιεί τα κριτήρια που έχουν τεθεί σε αυτήν τη μελέτη. Το δίκτυο που προτείνεται βασίζεται σε διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με τα είδη και τα οικοσυστήματα της Μεσογείου. Το παράκτιο περιβάλλον πρέπει επίσης να προστατευθεί μέσα από ένα δίκτυο καταφυγίων, όπως περιγράφεται σε παραπάνω τμήμα.

3.1. Η θάλασσα του Αλμποράν (Alboran Sea)

Στη θάλασσα του Αλμποράν συναντιούνται τα κρύα νερά του Ατλαντικού Ωκεανού με τα θερμότερα νερά της Μεσογείου και αποτελεί μεταναστευτικό πέρασμα πολλών ειδών ψαριών, φαλαινών, δελφινιών και χελώνων. Στη θάλασσα του Αλμποράν

παρατηρούνται φαινόμενα ανάβλυσης, με αποτέλεσμα να υπάρχει πλούσια θαλάσσια ζωή. Η περιοχή αποτελεί πεδίο αναπαραγωγής για τη σαρδέλα και το γαύρο και μια σημαντική περιοχή για μεγάλο αριθμό φαλαινών και δελφινιών, όπως ζωνοδέλφια, κοινά δελφίνια, ρινοδέλφια, σταχτοδέλφια και μαυροδέλφια. Στην περιοχή αυτή βρίσκουμε ακόμη μια σειρά από εύθραυστα οικοσυστήματα σε μεγάλα βάθη όπως υποθαλάσσια όρη και κοράλλια της βαθιάς θάλασσας.

3.2 (& 3.6). Υποθαλάσσια όρη (Seamounts)

Οι περιοχές αυτές αντιπροσωπεύουν υποθαλάσσια όρη στη Μεσόγειο Θάλασσα (υποθαλάσσια όρη περιλαμβάνουν και πολλές από τις υπόλοιπες προτεινόμενες περιοχές). Αυτοί οι υποθαλάσσιοι σχηματισμοί φιλοξενούν μια σειρά από μοναδικά αλλά και ευαίσθητα είδη, ενώ προσφέρονται για την αναπαραγωγή και τη διατροφή πολλών ειδών.

3.3. Βαlearίδες Νήσοι (Balearic Islands)

Στα νερά γύρω από τις Βαlearίδες αναπαράγεται ο τόνος και ο ξιφίας, δύο μεγάλα πελαγικά ψάρια που απειλούνται από την υπεραλίευση, αλλά και μικρότερα είδη όπως η σαρδέλα, η φρίσσα και ο γαύρος. Στην συγκεκριμένη περιοχή βρίσκουμε κοράλλια της βαθιάς θάλασσας και υποθαλάσσιες ψυχρές πηγές. Οι Βαlearίδες αποτελούν σημαντική περιοχή για τις φάλαινες φουσητήρες ενώ και ο μεγάλος λευκός καρχαρίας, ένα ευπαθές είδος, έχει καταγραφεί στην περιοχή.

3.4. Ο Κόλπος της Λιόν (Gulf of Lions)

Ο Κόλπος της Λιόν εμπλουτίζεται από το Δέλτα του Ρήνου (Rhône Delta), το οποίο έχει χαρακτηριστεί από την UNESCO ως «προστατευόμενη περιοχή της βιόσφαιρας» και περιοχή Ραμσάρ. Η θαλάσσια περιοχή είναι σημαντική για την αναπαραγωγή της σαρδέλας, του γαύρου, της φρίσσας και της γαρίδας. Αποτελεί επίσης περιοχή σημαντική για τους φουσητήρες, ενώ περιέχει επίσης ψυχρές πηγές και κοράλλια της βαθιάς θάλασσας.

3.5. Στενά της Αλγερίας (Algerian stretch)

Η περιοχή αυτή είναι πεδίο αναπαραγωγής του γαύρου και σημαντική περιοχή για τις φάλαινες φουσητήρες. Υπάρχουν επίσης κοράλλια της βαθιάς θάλασσας στην περιοχή αυτή.

3.7. Στενά της Καρθαγένης (Carthagian stretch)

Η περιοχή είναι σημαντική για τους φουσητήρες αλλά και πεδίο αναπαραγωγής του γαύρου. Στην περιοχή αυτή υπάρχουν σαρδέλες, φρίσσες, προσφυγάκια, κόκκινες μαρίδες αλλά και ρινοδέλφια. Οι θαλάσσιες χελώνες καταφθάνουν στις αμμώδεις ακτές της περιοχής για να εναποθέσουν τα αυγά τους και χρησιμοποιούν τα παρακείμενα νερά στην μετανάστευσή τους.

3.8. Θάλασσα της Λιγουρίας (Ligurian Sea)

Στη θάλασσα της Λιγουρίας υπάρχει ένα υδάτινο μέτωπο, το οποίο φέρνει νερά από μεγαλύτερα βάθη, πλούσια σε θρεπτικά. Στο φαινόμενο αυτό οφείλεται η υψηλή παραγωγικότητα και βιοποικιλότητα της περιοχής. Αποτελεί επίσης σημαντική περιοχή διατροφής για φάλαινες και δελφίνια και μπορούμε να βρούμε περίπου 13 είδη κητωδών στα νερά αυτά. Στην περιοχή υπάρχουν επίσης κοράλλια και υποθαλάσσια όρη. Η θάλασσα της Λιγουρίας έχει χαρακτηριστεί ως "καταφύγιο" σύμφωνα με το σύστημα SPAMI λόγω της σημαντικότητάς της για τις φάλαινες και τα δελφίνια. Πέρα από τον χαρακτηρισμό της σε «καταφύγιο» όμως, είναι απαραίτητη η

ουσιαστική και πλήρης προστασία της περιοχής για τη διατήρηση της ποικιλίας της θαλάσσιας ζωής και των οικοσυστημάτων.

3.9. Κεντρική Θάλασσα της Τυρρηνίας (Central Tyrrhenian Sea)

Η κεντρική Τυρρηνική θάλασσα, ανάμεσα στη Σαρδηνία και την ηπειρωτική Ιταλία, είναι σημαντική για κητώδη όπως είναι οι περοφάλαινες, οι φουσητήρες και το κοινό δελφίνι και για τον λόγο αυτόν έχει προταθεί και στο παρελθόν ως θαλάσσια προστατευόμενη περιοχή. Η κεντρική Τυρρηνική Θάλασσα είναι πεδίο αναπαραγωγής για τον γαύρο και σημαντική περιοχή για άλλα ψάρια όπως τα προσφυγάκια και η φρίσσα. Αποτελεί πέρασμα στις μεταναστευτικές διαδρομές του τόνου και στηρίζει την παρουσία θαλάσσιων πουλιών. Στην περιοχή υπάρχουν υποθαλάσσια όρη, συμπεριλαμβανομένου και του όρους Vanilon.

3.10/11. Στενά της Μεσσήνας - βόρεια και νότια (Messina Strait)

Αυτή είναι μια σημαντική περιοχή εξαιτίας του μεγάλου συστήματος ανάβλυσης υδάτων αλλά και ως μεταναστευτικό πέρασμα για πελαγικά ψάρια, φάλαινες και δελφίνια. Υπάρχουν πολλά υποθαλάσσια βουνά, όπως το όρος Marsili, μία από τις μεγαλύτερες ηφαιστειακές δομές της Μεσογείου που υψώνεται 3,000 μέτρα από τον πυθμένα. Εδώ αναπαράγεται ο τόνος και ο ξιφίας και θεωρείται σημαντική περιοχή για φουσητήρες και περοφάλαινες.

3.12. Το Κανάλι της Σικελίας (Sicilian Channel)

Το πέρασμα ανάμεσα στη Σικελία και την Τυνησία ενώνει τη δυτική και ανατολική λεκάνη της Μεσογείου και φιλοξενεί πολλά είδη και από τις δύο πλευρές. Είναι περιοχή υψηλής παραγωγικότητας και θεωρείται ένα από τα σημεία με την πλουσιότερη βιοποικιλότητα στη Μεσόγειο. Είναι επίσης σημαντική για τους φουσητήρες, τις περοφάλαινες και το μεγάλο λευκό καρχαρία. Κοντά στη Σικελία βρίσκουμε υποθαλάσσια βουνά και κοράλλια, ενώ στις ακτές της Τυνησίας γεννούν θαλάσσιες χελώνες και αναπτύσσονται υποθαλάσσια λιβάδια και κοινωνίες σφουγγαριών.

3.13. Υφαλοκρηπίδα της Μάλτας (Maltese slope)

Στην περιοχή αυτή, που απλώνεται από τα νότια της Σικελίας και περιλαμβάνει τα νερά γύρω από τη Μάλτα, βρίσκουμε υψηλή μεσογειακή βιοποικιλότητα. Περιέχει μια θαλάσσια περιοχή σημαντική για μικρούς γαύρους και έχει προταθεί από την Συμφωνία για τη Διατήρηση των Κητωδών της Μαύρης Θάλασσας, της Μεσογείου και της Παρακείμενης Περιοχής του Ατλαντικού (ACCOBAMS) ως προστατευόμενη περιοχή για το κοινό δελφίνι. Υπάρχουν τέλος ενδείξεις ότι στα νερά γύρω από τη Μάλτα αναπαράγεται ο μεγάλος λευκός καρχαρίας.

3.14. Η υποθαλάσσια κορυφογραμμή της Μεδίνας (Medina Ridge)

Η περιοχή αυτή εμπεριέχει οικοσυστήματα που αναπτύσσονται σε μεγάλα βάθη όπως και την κορυφογραμμή της Μεδίνας (Medina (Malta) Ridge) και μια σειρά από υποθαλάσσια όρη όπως τα όρη Επίχαρμος και Αρχιμήδης.

3.15. Ο κόλπος της Σύρτης (Gulf of Sirte)

Η περιοχή είναι σημαντική για τη διατροφή του τόνου. Στην παρακείμενη ακτογραμμή βρίσκουμε παραλίες ωτοκόκας θαλάσσιων χελωνών και υποθαλάσσια λιβάδια.

3.16. Λιβικό Μέτωπο (Libyan head)

Η παράκτια και θαλάσσια περιοχή ανατολικά της Λιβύης έχει χαρακτηριστεί ως ένας από τους "δέκα τελευταίους παραδείσους" της Μεσογείου. Στην παράκτια ζώνη υπάρχουν μεγάλα υποθαλάσσια λιβάδια Ποσειδωνίας, που την καθιστούν ιδανική για πολλά είδη. Στις διπλανές παραλίες γεννούν τα αυγά τους θαλάσσιες χελώνες, ενώ στα ανοιχτά βρίσκουμε υποθαλάσσια βουνά όπως αυτό του Ηροδότου αλλά και πηγές ψυχρών.

3.17. Άνω Αδριατική (Upper Adriatic)

Η βόρεια Αδριατική είναι σημαντική περιοχή για την αναπαραγωγή της σαρδέλας και του γαύρου. Τα παράκτια νερά της Κροατίας έχουν προταθεί από το ερευνητικό Ινστιτούτο Tethys ως προστατευόμενη περιοχή για τα ρινοδέλφια. Η περιοχή χαρακτηρίζεται επίσης από υψηλή ποικιλία ειδών όπως τόννοι, ξιφίες και καρχαρίες ενώ υποθαλάσσια βλάστηση ευδοκμεί κοντά στις ακτές της Κροατίας και της Ιταλίας.

3.18. Τάφρος Πόμο/Τζαμπούκα (Pomo/Jabuca Trench)

Η περιοχή αυτή είναι σημαντικό πεδίο αναπαραγωγής του μεσογειακού μπακαλιάρου, του γαύρου και άλλων ειδών και παίζει ουσιαστικό ρόλο για πολλά είδη ψαριών στην Αδριατική. Λόγω της σπουδαιότητας της περιοχής, η αλιεία με μηχανότρατα απαγορεύεται σε ένα τμήμα της από το 1998. Εδώ βρίσκουμε επίσης μια περιοχή με ψυχρές πηγές υδάτων.

3.19. Το κανάλι του Οτράντο (Otranto channel)

Η θαλάσσια περιοχή ανοιχτά της ιταλικής "μπότας" περιλαμβάνει μια τοποθεσία με κοράλλια της βαθιάς θάλασσας, συμπεριλαμβανομένου του σπάνιου λευκού κοραλλιού, *Lophelia*. Η περιοχή έχει προταθεί για προστασία από το WWF και την IUCN, και προστατεύεται μερικώς από την απαγόρευση που επέβαλε το GFCM στα συρόμενα εργαλεία το 2006.

3.20. Ελληνική Τάφρος (Hellenic trench)

Η περιοχή στα ανατολικά της Ελλάδας, στο Ιόνιο Πέλαγος, είναι σημαντική για τις φάλαινες φουσητήρες αλλά και για τους ζιφιούς και προτείνεται για προστασία από το Ινστιτούτο Κητολογικών Ερευνών «Πέλαγος». Η θαλάσσια περιοχή νοτιοδυτικά της Κρήτης προτάθηκε ως προστατευόμενη περιοχή για τους φουσητήρες από το ACCOBAMS. Πρόκειται για μια περιοχή μεγάλου βάθους (περιλαμβάνει το βαθύτερο σημείο της Μεσογείου βάθους 5,267μ) όπου βρίσκουμε σημαντικά οικοσυστήματα όπως ψυχρές πηγές και υποθαλάσσια όρη. Στις παρακείμενες ελληνικές ακτές υπάρχουν παραλίες ωοτοκίας χελωνών αλλά και μια σειρά από καθορισμένες μικρές προστατευόμενες περιοχές.

3.21. Ηφαιστειο λάσπης «Olimpi»

Η περιοχή νότια της Κρήτης περιέχει σημαντικά στοιχεία που συναντώνται σε μεγάλα βάθη όπως το υποθαλάσσιο ηφαιστειο λάσπης «Olimpi». Εδώ βρίσκουμε ψυχρές πηγές και υποθαλάσσιες αμυρές λίμνες (brine pools) όπου φιλοξενούνται και αναπτύσσονται σημαντικές μικροβιακές κοινότητες.

3.22. Σαρωνικός Κόλπος (Saronikos Gulf)

Η περιοχή αυτή αποτελεί τμήμα μιας ευρύτερης προτεινόμενης περιοχής για το κοινό δελφίνι από το ACCOBAMS. Ο Σαρωνικός αποτελεί πεδίο ανάπτυξης για τον μπακαλιάρο³¹, ένα από τα πιο εμπορικά είδη της Μεσογείου.

3.23. Σποράδες (Sporades Islands)

Η περιοχή αυτή είναι μεγάλης σπουδαιότητας για τη μεσογειακή φώκια Μονάχους και έχει καθιερωθεί ως προστατευόμενη περιοχή από το IUCN ενώ ανήκει και στο ελληνικό δίκτυο Natura 2000. Αποτελεί τμήμα μιας μεγαλύτερης περιοχής που προτείνεται για την προστασία του κοινού δελφινιού από το ACCOBAMS.

3.24. Θρακικό Πέλαγος (Thrakiko Pelagos)

Η περιοχή αυτή θεωρείται σημαντική περιοχή ανάπτυξης για πολλά είδη όπως ο μπακαλιάρος, η γάμπαρη και ο γαύρος³². Το βόρειο Αιγαίο είναι το μοναδικό σημείο που έχει απομείνει σε όλη τη Μεσόγειο όπου έχει καταγραφεί η παρουσία φώκαινας. Στην περιοχή μπορούμε να βρούμε μεσογειακές φώκιες και κοινά δελφίνια. Οι παρακείμενες ακτές περιλαμβάνονται στο δίκτυο Natura 2000.

3.25. Λήμνος - Gokceada (Limnos - Gökçeada)

Το βόρειο Αιγαίο είναι το μοναδικό σημείο που έχει απομείνει σε όλη τη Μεσόγειο όπου έχει καταγραφεί η παρουσία φώκαινας. Η προτεινόμενη περιοχή στο βορειοανατολικό Αιγαίο είναι σημαντική επίσης για το κοινό δελφίνι και αποτελεί τμήμα μιας ευρύτερης περιοχής που προτείνεται για την προστασία του από το ACCOBAMS. Τμήματα των ακτών συμπεριλαμβάνονται στο δίκτυο Natura 2000.

3.26. Από την Κρήτη στην Τουρκία (Crete to Turkey)

Η περιοχή περιέχει υποθαλάσσια όρη και έχει κριθεί σημαντική για τη προστασία του κοινού δελφινιού από το ACCOBAMS. Στις παρακείμενες ελληνικές ακτές βρίσκουμε τμήματα του δικτύου Natura 2000 ενώ στις ακτές της Τουρκίας υπάρχουν παραλίες ωτοκίας θαλάσσιων χελωνών.

3.27. Κεντρική Λεβαντινή (Central Levantine Sea)

Εδώ υπάρχουν σημαντικά στοιχεία που συναντώνται σε μεγάλα βάθη, πολυάριθμα θαλάσσια βουνά και ψυχρές πηγές. Στην περιοχή αυτή αναπαράγεται ο ξιφίας, ένα από τα πιο εμπορικά είδη της μεσογείου.

3.28. Τα όρη του Αναξιμανδρου (Anaximander Mountains)

Η περιοχή αυτή νότια της Τουρκίας περιλαμβάνει τα όρη του Αναξιμανδρου, υποθαλάσσια ηφαίστεια λάσπης and ψυχρές πηγές μεθανίου. Στις ακτές υπάρχουν παραλίες ωτοκίας θαλάσσιων χελωνών.

3.29. Κύπρος (Cypriot Channel)

Τα νερά ανάμεσα στην Κύπρο και τη νότια Τουρκία αποτελούν πεδίο αναπαραγωγής για τον ερυθρό τόνο, το κοπάκι και το καρβούνι. Στις παρακείμενες ακτές της Τουρκίας και της Κύπρου καταφεύγουν οι απειλούμενες θαλάσσιες χελώνες Καρέττα και οι πράσινες χελώνες για να γεννήσουν τα αυγά τους.

3.30. Το Υποθαλάσσιο βουνό του Ερατοσθένη (Eratosthenes Seamount)

Το υποθαλάσσιο βουνό του Ερατοσθένη βρίσκεται νότια της Κύπρου και βόρεια του Δέλτα του Νείλου και υψώνεται από το πυθμένα ως τα 800 μέτρα από την επιφάνεια της θάλασσας. Εκεί, ζουν σπάνια είδη κοραλλιών (όπως *Caryophyllia calveri*, *Desmophyllum cristagalli*). Η περιοχή είναι επίσης σημαντική για τις φάλαινες και τα δελφίνια, συμπεριλαμβανομένων των φουσητήρων, των πτεροφαλαινών, των ζωνοδέλφινων και των ρινοδέλφινων. Η ακτογραμμή της Κύπρου έχει επίσης σημαντικές παραλίες για την αναπαραγωγή θαλάσσιων χελωνών

3.31. Η ακτή της Φοινίκης (Phoenician coast)

Η περιοχή αυτή είναι σημαντική μεταναστευτική διαδρομή για τον τόνο, καθώς και πεδίο αναπαραγωγής για χελώνες Καρέττα, πράσινες χελώνες και καρχαρίες. Ο απειλούμενος ταυροκαρχαρίας, ο καρχαρίας αγκαθίτης και η ρίνα είναι παρόντες στην περιοχή. Στα παρακείμενα παράκτια νερά θα βρούμε θερμές πηγές και τις πλούσιες θαλάσσιες κοινωνίες που αυτές συντηρούν.

3.32. Το Δέλτα του Νείλου (The Nile fan)

Τα βαθιά νερά του δέλτα του Νείλου, με τις υποθαλάσσιες σπηλιές και ψυχρές πηγές, είναι νερά με μεγάλη βιοποικιλότητα. Οι ψυχρές πηγές αναβλύζουν λάσπη, αέρια και υγρά και συντηρούν υψηλή μικροβιακή ποικιλότητα (microbial diversity). Τα σημαντικά και ευπαθή στοιχεία του πυθμένα ώθησαν το Γενικό Συμβούλιο Αλιείας της Μεσογείου -GFCM στο να προστατέψει την περιοχή απαγορεύοντας τη λειτουργία της μηχανότρατας. Εδώ τέλος καταφεύγουν πολλά είδη ψαριών για να τραφούν, συμπεριλαμβανομένου και του τόνου.

4. Πολιτικά μέτρα προστασίας

Σήμερα, οι πλήρως προστατευόμενες περιοχές της Μεσογείου αντιστοιχούν σε λιγότερο από το 1% της θάλασσας, πολύ λιγότερο από το 20% με 50% που συνιστούν οι επιστήμονες. Αν και υπάρχουν πολλές συμφωνίες και δεσμεύσεις για την προστασία της Μεσογείου σε διεθνές, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, δεν έχει γίνει η απαραίτητη πρόοδος για τη δημιουργία ενός δικτύου θαλάσσιων καταφυγίων.

Τα μεσογειακά κράτη, μετά την υπογραφή σχετικών συμφωνιών, έχουν ήδη δεσμευτεί¹³⁵:

- **από το 1989**, να ενεργούν σύμφωνα με τη Σύμβαση της Βέρνης με σκοπό τον ορισμό περιοχών προστασίας (Areas of Special Conservation Interest -ASCI) ώστε να καθιερώσουν ένα πανευρωπαϊκό δίκτυο προστατευόμενων περιοχών γνωστό ως το δίκτυο EMERALD, και να διασφαλίσουν πως κάθε περιοχή απολαμβάνει την απαραίτητη προστασία,
- **από το 1992**, να δημιουργήσουν ένα σύστημα προστατευόμενων περιοχών ή περιοχών όπου θα πρέπει να ληφθούν ειδικά μέτρα για την προστασία της βιοποικιλότητας, σύμφωνα με τη Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα (CBD) ,
- **από το 1995**, να προστατεύουν, να διατηρούν και να διαχειρίζονται με βιώσιμο και περιβαλλοντικά ορθό τρόπο περιοχές ιδιαίτερης φυσικής και πολιτιστικής αξίας, με την καθιέρωση των «Περιοχών Ειδικής Προστασίας Μεσογειακού Ενδιαφέροντος» (SPAMIs), όπως ορίζει το τροποποιημένο Πρωτόκολλο SPA της Συνθήκης της Βαρκελώνης,
- **από το 1996**, να συνεργαστούν για τη δημιουργία και τη διατήρηση ενός δικτύου ιδιαίτερος προστατευόμενων περιοχών για την προστασία των κητωδών, που θα αποτελείται από περιοχές που λειτουργούν ως οικότοποι για τα δελφίνια και τις φάλαινες και / ή περιοχές οι οποίες θα εξασφαλίζουν την παροχή της τροφής τους, στα πλαίσια της Συμφωνίας για τη Διατήρηση των Κητωδών της Μαύρης Θάλασσας, της Μεσογείου και της Παρακείμενης Περιοχής του Ατλαντικού (ACCOBAMS),
- **από το 2002** και σύμφωνα με το Σχέδιο για την Εφαρμογή των αποφάσεων της Παγκόσμιας Διάσκεψης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (WSSD), να δημιουργήσουν θαλάσσια καταφύγια σύμφωνα με τη διεθνή νομοθεσία και βάσει επιστημονικών στοιχείων, συμπεριλαμβανομένων και αντιπροσωπευτικών δικτύων μέχρι το 2012 καθώς και τοπικούς / χρονικούς αποκλεισμούς των περιοχών και περιόδων αναπαραγωγής,
- **από το 2004**, στον απόηχο του στόχου της WSSD, να δημιουργήσουν ένα παγκόσμιο δίκτυο, αποτελεσματικά διαχειριζόμενων και οικολογικά αντιπροσωπευτικών εθνικών και διεθνών προστατευόμενων περιοχών έως το 2012, οι οποίες θα συμβάλλουν συλλογικά στην κατάκτηση του στόχου για σημαντική μείωση του σημερινού ποσοστού απώλειας της βιοποικιλότητας έως το 2010, όπως ορίζει η Απόφαση VII / 28.

Επιπλέον, η Κύπρος, η Γαλλία, η Ελλάδα, η Ιταλία, η Μάλτα, η Σλοβενία και η Ισπανία υποχρεούνται να ολοκληρώσουν το δίκτυο Natura 2000 και στις θαλάσσιες περιοχές. Τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. δεσμεύονται επίσης από την Κοινή Αλιευτική Πολιτική (Common Fisheries Policy - CFP) της Ε.Ε, η οποία προβλέπει τη δημιουργία ζωνών ή / και περιόδων στις οποίες απαγορεύονται ή περιορίζονται οι αλιευτικές δραστηριότητες με σκοπό την προστασία των τόπων αναπαραγωγής και των περιοχών ανάπτυξης των ειδών (Κανονισμός 2371 / 2002). Τα μέτρα που ορίζει η CFP έχουν εφαρμογή στα ύδατα και στα σκάφη της Ε.Ε, όπου κι αν δρουν αυτά.

5. Ας προστατεύσουμε τη θάλασσά μας

Οι διεθνείς και περιφερειακές δεσμεύσεις, οι συμφωνίες και οι επιστημονικές προτροπές επιβεβαιώνουν την ανάγκη δημιουργίας ενός δικτύου θαλάσσιων καταφυγίων αφθονών. Απουσιάζει όμως η πολιτική βούληση για να γίνει ένα τέτοιο δίκτυο πραγματικότητα. Η Greenpeace πιστεύει πως οι μεσογειακοί λαοί μπορούν να παίξουν πρωταγωνιστικό ρόλο για να έρθει αυτή η αλλαγή.

Αυτή τη στιγμή στη Μεσόγειο, η Συνθήκη της Βαρκελώνης προωθεί μία περιφερειακή συμφωνία με την οποία μπορούν να δημιουργηθούν θαλάσσια καταφύγια εντός αλλά και εκτός των εθνικών υδάτων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, στην οποία ανήκουν ως κράτη-μέλη επτά μεσογειακές χώρες και η οποία συνεταιρίζεται περιφερειακά με κράτη που δεν είναι μέλη της, έχει κάνει προόδους στη δημιουργία ενός δικτύου θαλάσσιων καταφυγίων.

Παρ' όλα αυτά, τα βήματα που έχουν γίνει ως σήμερα είναι πολύ λιγότερα από αυτά που χρειάζονται. Το καταφύγιο της Θάλασσας της Λιγουρίας, η πρώτη «Περιοχή Ειδικής Προστασίας Μεσογειακού Ενδιαφέροντος» στα διεθνή ύδατα, δημιουργήθηκε στα πλαίσια της Συνθήκης της Βαρκελώνης. Η περιοχή καθορίστηκε για την προστασία των φαλαινών και δελφινιών μόνο και επομένως, δεν θέτει περιορισμούς στην αλιεία πέραν των υφιστάμενων μέτρων, όπως είναι η απαγόρευση των αφρόδιχτων. Επίσης, το δίκτυο Natura 2000, το οποίο δημιουργήθηκε εντός των ευρωπαϊκών υδάτων, καλύπτει λιγότερο από 1% των μεσογειακών νερών.

Οι τελικοί υπεύθυνοι για την υλοποίηση των δεσμεύσεων για προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος είναι οι κυβερνήσεις των μεσογειακών κρατών. Όλες τους είναι αρμόδιες να προστατεύουν τα χωρικά τους ύδατα. Για το μεγάλο κομμάτι των διεθνών υδάτων μπορούν και πρέπει να αναλάβουν την ευθύνη από κοινού, στα πλαίσια του Γενικού Συμβουλίου Αλιείας για τη Μεσόγειο (GFCM), της Συνθήκης της Βαρκελώνης (UNEP/MAP) και της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS).

Οι μεσογειακές χώρες πρέπει να συνεργαστούν για να προστατεύσουν τη Μεσόγειο, τον κοινό πόρο και θησαυρό μας. Είναι η θάλασσά μας - ας την προστατεύσουμε.

© Greenpeace/ Μεντόγιαννης

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ¹Occhipinti-Ambrogi, A. and Savini, D. 2003. Biological invasions as a component of environmental change in stressed marine ecosystems. *Marine Pollution Bulletin* 46.
- ²Zenetos, A., Siokou-Frangou, I., Gotsis-Skretas, O. and Groom, S. 2002. The Mediterranean Sea-blue oxygen-rich, nutrient-poor waters. In *Europe's Biodiversity - biogeographical regions and seas*. European Environment Agency.
- ³Stergiou, K.I., Koulouris, M. Fishing down the marine food webs in the Hellenic seas. 2002. CIESM Workshop Series No 12.
- ⁴Streftaris, N. 2004. Fish stocks outside Safe Biological Limits in 2002. Indicator Fact Sheet: FISH1a, European Environment Agency, Copenhagen, 11pp.
- ⁵EEA. 2003. Fisheries and Aquaculture. In *Europe's Environment: The Third Assessment. Environmental Assessment Report (10)*. European Environment Agency Chapter 2.5, pp 61-70.
- ⁶EC Regulation 1239/98
- ⁷Tudela, S. 2004. Ecosystem effects of fishing in the Mediterranean: an analysis of the major threats of fishing gear and practices to biodiversity and marine habitats. General Fisheries Commission for the Mediterranean. Studies and Reviews, Number 74. Rome.
- ⁸Tudela, S. 2004. Ecosystem effects of fishing in the Mediterranean: an analysis of the major threats of fishing gear and practices to biodiversity and marine habitats. General Fisheries Commission for the Mediterranean. Studies and Reviews, Number 74. Rome.
- ⁹Gual, A. 1999. The bluefin tuna in the Eastern Atlantic and Mediterranean: Chronicle of a death foretold.
- ¹⁰ICCAT Annual Report 2004-2005, I Part - Vol 2. Madrid, 2005.
- ¹¹EEA. 2005. Priority issues in the Mediterranean environment. European Environment Agency Report 5/2005. Copenhagen.
- ¹²UNEP. 2002. Regionally Based Assessment of Persistent Toxic Substances; Mediterranean Regional Report. United Nations Environment Program, Chemicals. Chatelaine, Switzerland.
- ¹³Browman H.I. & Stergiou K.I. (eds). 2004. Marine Protected Areas as a central element of ecosystem-based management: defining their location, size and number. In: Browman HI, Stergiou KI (eds) Perspectives on ecosystem-based approaches to the management of marine resources. *Marine Ecology Progress Series*, 274: 271-272
- ¹⁴Roberts, C.M. et al. 2003. Ecological criteria for evaluating candidate sites for marine reserves. *Ecological applications* 13 (1, suppl): 5199-5215
- ¹⁵Roberts, C.M., Halpern, B., Palumbi, S.R. and Warner, R.R. 2001 Reserve networks: why small, isolated protected areas are not enough. *Conservation Biology in Practice*.2 (3)
- ¹⁶Roberts C.M. and Mason, L. Design of marine protected area networks in the North Sea and Irish Sea.
- ¹⁷Roberts C.M. and Mason, L. Design of marine protected area networks in the North Sea and Irish Sea.
- ¹⁸Galal, N., Ormond, R. and Hassan, O. 2002. Effect of a network of no-take reserves in increasing catch per unit effort and stocks of exploited reef fish at Nabq, South Sinai, Egypt. *Marine and Freshwater Research* 53(2)
- ¹⁹Roberts, C.M. and Hawkins, J.P. 2000. Fully-Protected Marine Reserves: A Guide. WWF Endangered Seas Campaign, Washington DC, USA and Environment Department, University of York, York, UK.
- ²⁰Sale, P.F. et al. 2005. Critical science gaps impede use of no-take fishery reserves. *Trends in Ecology and Evolution*. 20 (2) February 2005.
- ²¹American Association For the Advancement of the Sciences. 2001. Scientific consensus statement on marine reserves and marine protected areas. www.nceas.ucsb.edu/Consensus/Consensus_Statement.doc
- ²²Partnership for Interdisciplinary Studies of Coastal Oceans. 2002. The science of marine reserves.
- ²³Roberts, C.M. and Hawkins, J.P. 2000. Fully-Protected Marine Reserves: A Guide. WWF Endangered Seas Campaign, Washington DC, USA and Environment Department, University of York, York, UK.

-
- ²⁴Roberts, et al. 2001. Effects of Marine Reserves on Adjacent Fisheries. *Science* Vol.294.
- ²⁵Natural Reserve of Bouches de Bonifacio. 2003. Quantitative and qualitative evaluation of target species between 10 and 20 m within the border of the International Marine Park (missions 2001, 2202 and 2003).
- ²⁶Ami, D., Cartigny, P. and Rapaport, A. 2005. Can marine protected areas enhance both economic and biological situations. *Comptes Rendus Biologies* 328: 357-366.
- ²⁷Pezzey, J.C.V., Roberts, C.M. and Urdal, B.T. 2000. A simple bioeconomic model of a marine reserve. *Ecological Economics* 33: 77-91.
- ²⁸Royal Commission on Environmental Pollution. 2004. Turning the Tide: Addressing the Impact of Fisheries on the Marine Environment. 25th Report.
- ²⁹Commonwealth of Australia. 2003. The benefits of marine protected areas. A discussion paper prepared for the Vth IUCN World Parks Congress Durban, South Africa 2003. ISBN 0624 549494
- ³⁰White, A.T., Vogt, H.P. and Arin, T. 2000. Philippine coral reefs under threat: The economic losses caused by reef destruction. *Marine Pollution Bulletin* 40 (7):598-605
- ³¹ Καλλιανιώτης, Α. 2004. Κόρια Εμπορικά αποθέματα των Ελληνικών θαλασσών. Σχέση βιολογικών κύκλων και αλιευτικής εκμετάλλευσης. 2004. Ινστιτούτο Αλιευτικής Έρευνας (ΙΝ.ΑΛ.Ε).
- ³² Καλλιανιώτης, Α. 2004. Κόρια Εμπορικά αποθέματα των Ελληνικών θαλασσών. Σχέση βιολογικών κύκλων και αλιευτικής εκμετάλλευσης. 2004. Ινστιτούτο Αλιευτικής Έρευνας (ΙΝ.ΑΛ.Ε).